

YHDENVERTAISUUS

VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (3)

11.4.2017

VVTDno-2017-186

Sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen esitysluonnos turvakotilaiksi

Kansallisena ihmiskaupparaportojana toimiva yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain (1326/2014) 3 §:n mukaan valtuutettu toimii myös kansallisena ihmiskaupparaportojana, joka seuraa ihmiskauppaan liittyviä ilmiöitä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu muun muassa laatii ja teettää ihmiskauppaa ja siihen liittyviä ilmiöitä koskevia selvityksiä sekä seuraa toimialallaan Suomen kansainvälisten ihmisoikeusveloitteiden noudattamista ja lainsäädännön toimivuutta.

Voimassa olevan turvakotilain (1354/2014) 6 §:n 2 momentissa säädetään, että turvakotiin voidaan ottaa myös lähisuhdeväkivaltaan rinnastuvien syiden vuoksi apua tarvitseva henkilö, jos turvakotipalvelu vastaa henkilön avuntarvetta eikä avun antaminen aiheuta haittaa tai vaaraa muille turvakodissa oleville. Käytännössä lakia on sovellettu ihmiskaupan uhrien kohdalla rajoittavasti, mitä ihmiskaupan uhrien parissa työskentelevät tahot ovat pitäneet ongelmallisena. Ihmiskaupan uhrit eivät ole päässeet turvakotiin, ellei kyseessä ole ollut samalla myös lähisuhdeväkivalta.

Lausunnon kohteena olevan hallituksen esitysluonnoksen tarkoituksena on ehdottaa säädettäväksi uusi turvakotilaki. Esitysluonnoksen tavoitteena on ennen kaikkea turvakotipalvelujen rahoitusta koskevien periaatteiden selkiyttäminen nykyisestä. Muutoksia ehdotetaan kuitenkin samalla tehtäväksi nimenomaisesti myös turvakotipalveluihin oikeutettujen henkilöiden alaan. Esitysluonnoksessa turvakotipalvelut rajataan nykyistä selvemmin vain lähisuhdeväkivallan uhreille. Esityksen toteuduttua ihmiskaupan uhrit eivät enää lain sanamuodonkaan mukaan pääsisi turvakotiin, ellei kyseessä olisi samalla myös lähisuhdeväkivalta.

Esityksessä ihmiskaupan uhreja koskevaa rajausta perustellaan sillä, että ihmiskaupan uhrien auttamiseksi on erillinen auttamisjärjestelmä. Rajausta perustellaan myös sillä, että ihmiskaupan uhrien avun tarve nähdään esityksessä lähisuhdeväkivallan uhreihin nähden pitkäaikaisempaan. Ihmiskaupan uhrien auttaminen edellyttää esityksen mukaan myös erityistä osaamista, jota turvakodeissa ei välttämättä ole.

Turvakotipalveluja on käytetty myös ihmiskaupan uhrien auttamisessa. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän mukaan muutama auttamisjärjestelmän asiakas on vuosittain tarvinnut turvakotipalveluja. Auttamisjärjestelmä on ohjannut joitakin ihmiskaupan uhreja turvakoteihin, missä uhrit ovat saaneet tarvitsemansa välittömän kriisiavun ennen elämäntilanteen vakauttamista ja sopivien jatkopalveluiden löytämistä. Ihmiskaupan uhri saattaa myös kriisitilanteessa hakeutua aluksi turvakotiin, jossa hänet tunnistetaan ihmiskaupan uhriksi.

Kansallisena ihmiskaupparaportoiija toimiva yhdenvertaisuusvaltuutettu jakaa ministeriön näkemyksen siitä, ettei turvakotien henkilöstöllä aina ole riittävää osaamista ihmiskaupan uhrien auttamiseen. Raportoijana toimiva valtuutettu on kuitenkin sitä mieltä, että ongelma on ratkaistavissa esimerkiksi ohjeistuksella ja koulutuksella ja sillä, että osalle turvakoodeista annettaisiin mahdollisuus erikoistua myös väkivaltaa kohdanneiden ihmiskaupan uhrien auttamiseen.

Raportoijana toimiva valtuutettu jakaa ministeriön näkemyksen myös siitä, että ihmiskaupan uhrit tarvitsevat usein pitkäaikaisempaa apua kuin lähisuhdeväkivallan uhrit. Ihmiskaupan uhrien auttamisessa pyritään hyväksikäytön loppumiseen. Auttamistyössä pyritään lähtökohtaisesti katkaisemaan siteet uhria hyväksikäyttäviin tahoihin. Tämä prosessi saattaa ihmiskaupalle ominaisen psykodynamiikan vuoksi kestää jonkin aikaa, ja hyväksikäyttökokemuksista toipuminen voi edellyttää pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista tukityötä.

Raportoijana toimiva valtuutettu ei kuitenkaan pidä ratkaisuna sitä, että ihmiskaupan uhrit jätettäisiin kategorisesti turvakotipalvelujen ulkopuolelle. Osa ihmiskaupan uhreista hyötyy myös turvakoodeissa tarjottavasta lyhytaikaisesta kriisiavusta, ympärivuorokautisesta turvatusta asumisesta sekä akuuttiin tilanteeseen liittyvästä psykososiaalisesta tuesta, neuvonnasta ja ohjauksesta. Ihmiskaupan uhrit ovat yksilöitä. Heidän kokemuksensa, ja hyväksikäytön heille aiheuttamat seuraukset vaihtelevat.

Kansallisena ihmiskaupparaportoijana toimiva valtuutettu korostaa, että ihmiskaupan uhrin avun tarpeeseen tulee kyetä vastaamaan välittömästi. Riskinä on, että ihmiskaupan uhri palaa hyväksikäyttäjänsä luo ja hyväksikäyttö jatkuu. Turvakoti antaa auttajille aikaa selvittää, mistä uhri voisi välittömän kriisiavun jälkeen saada tarvitsemansa avun ja tuen jatkossa.

Esitysluonnoksessa ei pohdita esitetyn rajauksen vaikutuksia ihmiskaupan uhrien asemaan, vaikka kyseessä on erityisen haavoittuvassa asemassa oleva uhriryhmä, joka on kohdannut vakavaa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Esitysluonnoksessa ei myöskään ehdoteta tilalle korvaavaa tai vaihtoehtoista järjestelmää.

Raportoijana toimiva valtuutettu korostaa, että ns. Istanbulin sopimuksen (SopS 52-53/2015) lisäksi Suomen valtiota sitoo Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastainen yleissopimus (SopS 43-44/2012), joka velvoittaa turvaamaan ihmiskaupan uhreille tietyt tässä sopimuksessa luetellut palvelut (art. 12). Suomessa turvakoodeilla on ollut oma tärkeä asemansa tässä palveluvalikossa.

Lainvalmistelussa ei raportoijana toimivan valtuutetun tietojen mukaan ole kuultu ainkaan useimpia niitä tahoja, joita asia koskee ja jotka työskentelevät nimenomaan ihmiskaupan uhrien parissa. Nyt käsillä olevaan hallituksen esitysluonnokseen ei ole pyydetty

lausuntoa esimerkiksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmältä. Raportoijana toimiva valtuutettu erikseen pyysi saada lausua asiassa.

Raportoijana toimiva valtuutettu pitää esitysluonnoksessa ehdotettua rajausta ihmiskaupan uhrien kannalta huononnuksena voimassa olevaan lakiin verrattuna. Esityksessä ehdotetun toteutumisen myötä ihmiskaupan uhrien palveluvalikkoon uhkaa jäädä aukko paitsi käytännössä myös lain tasolla. Raportoijana toimiva valtuutettu toivoo, että valmistelua tältä osin jatketaan.

Valmistelun aikana tulisi pohtia esimerkiksi sitä, miten turvakotijärjestelmää tulisi kehittää niin, että se vastaisi tarvittaessa myös ihmiskaupan uhrien palvelutarpeisiin. Jos taas turvakoteja pidetään ihmiskaupan uhreille kategorisesti sopimattomina, tulisi valmistelun aikana pohtia vaihtoehtoisia keinoja turvata vastaavat palvelut ihmiskaupan uhreille.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun sijainen,
toimistopäällikkö

Rainer Hiltunen

Ylitarkastaja

Venla Roth

Jakelu

Sosiaali- ja terveysministeriö